

Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet beslutade den 21 september 2017 att ge justitiekottet tillfälle att yttra sig över proposition 2016/17:222 Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten och de motioner som kunde komma att väckas med anledning av propositionen, i de delar som rör justitiekottets beredningsområde.

Justitiekottet yttrar sig över propositionen i de delar som rör justitiekottets beredningsområde och över motion 2017/18:356 (SD) yrkande 2.

Utskottet anser sammanfattningsvis, utifrån de utgångspunkter som utskottet ska beakta, att konstitutionsutskottet bör tillstyrka regeringens förslag och avstyrka följdmotionen yrkande 2.

I yttrandet finns en avvikande mening (SD, -).

Utskottets överväganden

Bakgrund

Regeringen beslutade den 28 maj 2014 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en bred översyn av det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet, särskilt när det gäller hot och andra kränkningar (dir. 2014:74). Utredningen överlämnade i februari 2016 betänkandet Integritet och straffskydd (SOU 2016:7).

Riksdagen har gett regeringen till känna att regeringen ska genomföra en översyn av det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet i enlighet med vad som anges i kommittédirektiv 2014:74 (bet. 2014/15:JuU14 förslagspunkt 14, rskr. 2014/15:138).

Riksdagen har även gett regeringen till känna att det är viktigt att översynen fullföljs bl.a. med inriktningen att det straffrättsliga skyddet mot spridning av integritetskänsligt material utanför det grundlagsskyddade området ska stärkas (bet. 2014/15:KU15 förslagspunkt 1, rskr. 2014/15:173).

Propositionen

Möjligheterna till elektronisk kommunikation och internets utveckling har bidragit till stora förbättringar för både samhället och enskilda. Samtidigt innebär de nya sätten att kommunicera och sprida information risker för integriteten, i den meningen att enskilda kan utsättas för integritetskränkningar från andra enskilda. För att fördelarna med den nya tekniken ska kunna utnyttjas fullt ut utan risk för att viktiga demokratiska värden äventyras krävs att lagstiftningen, inte minst den straffrättsliga, är utformad så att den effektivt kan motverka missbruk av tekniken. Mot denna bakgrund föreslår regeringen flera lagändringar.

Inledningsvis anser regeringen att det straffrättsliga skyddet mot spridning av integritetskänsliga uppgifter behöver förstärkas. Regeringen föreslår därför att ett nytt gradindelad brott införs i brottsbalken, olaga integritetsintrång. Regleringen straffbelägger intrång i någon annans privatliv genom spridning av vissa slag av bilder eller andra uppgifter, om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör. Bestämmelsen omfattar bilder eller annan uppgift om någons sexualliv eller hälsotillstånd eller om att någon utsatts för vissa brott. Den gäller även för bilder på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation eller bilder på någons helt eller delvis nakna kropp.

Som framgår sker det straffbara integritetsintrånget genom att bilder eller andra uppgifter sprids. För att en kriminalisering av spridning av uppgifter ska vara befogad krävs enligt regeringen att den avgränsas till sådana fall där behovet av rättsskydd är särskilt stort. En fråga av betydelse är därför i hur stor krets en uppgift måste spridas för att omfattas av straffansvar. Mot bakgrund

av att behovet av lagstiftning framför allt tar sikte på integritetskänsliga uppgifter som sprids i större kretsar framstår det enligt regeringen som mindre angeläget att straffbelägga gärningar genom vilka uppgifter sprids till endast någon eller några enskilda personer. Det saknas därmed tillräckliga skäl att kriminalisera uppgiftslämning som sker inom det som kan anses utgöra en liten krets. Det bör å andra sidan inte krävas att uppgifterna verkligen nått ett stort antal personer, utan det räcker att de gjorts tillgängliga för fler än ett fåtal personer. Vid bedömningen av om uppgiften har gjorts tillgänglig för fler än ett fåtal personer och därmed är spridd bör den rättspraxis som utvecklats kring brottet hets mot folkgrupp kunna vara vägledande.

Om gärningen med hänsyn till bildens eller uppgiftens innehåll eller sättet för eller omfattningen av spridningen var ägnad att medföra mycket allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör, döms för grovt olaga integritetsintrång.

Straffet för olaga integritetsintrång föreslås vara böter eller fängelse i högst två år och för grovt olaga integritetsintrång fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Undantag från straffansvar ska gälla om gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter var försvarlig. Prövningen av om gärningen var försvarlig får göras utifrån en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Yttrandefrihetsintresset får då vägas mot den enskildes intresse av skydd för sitt privatliv och sin integritet.

I propositionen föreslås vidare att straffbestämmelserna om olaga hot, ofredande och förolämpning förtydligas och moderniseras. För olaga hot och ofredande föreslås även vissa utvidgningar av det straffbara området. Dessutom justeras de omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett förtalsbrott är grovt, så att det tydliggörs att även sättet för spridningen särskilt ska beaktas vid den bedömningen.

Olaga hot och förolämpning är även straffbara som tryck- och yttrandefrihetsbrott. För att anpassa brottsbeskrivningarna i tryckfrihetsförordningens brottskatalog till de ändringar som regeringen föreslår i dessa straffbestämmelser i brottsbalken, föreslås att motsvarande ändringar genomförs i tryckfrihetsförordningen. Genom den hänvisning som görs i yttrandefrihetsgrundlagen till tryckfrihetsförordningen kommer ändringarna även att få genomslag på yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområde.

Vidare föreslår regeringen att skyldigheten för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla att ta bort vissa meddelanden från tjänsten utvidgas till att gälla även meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna om olaga hot och olaga integritetsintrång.

Slutligen föreslås att rätten till brottskadeersättning för kränkning utvidgas till att omfatta även ersättning för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom grovt förtal.

Lagändringarna i tryckfrihetsförordningen och brottsbalken som avser olaga hot och förolämpning föreslås träda i kraft den 1 januari 2019. I övrigt föreslås lagändringarna träda i kraft den 1 januari 2018.

Motionen

I motion 2017/18:356 av Jonas Millard och Fredrik Eriksson (båda SD) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att även begränsad spridning av integritetskänsliga bilder och uppgifter ska vara straffbart. Motionärerna menar att även begränsad spridning kan orsaka stor skada för den enskilde, och om enda syftet är att kränka någon så borde spridningsrekvisitet i den föreslagna bestämmelsen om olaga integritetsintrång omformuleras, så att även begränsad spridning kan vara straffbart.

Utskottets ställningstagande

Den tekniska utvecklingen och framväxten av internet har, som utskottet tidigare konstaterat (bet. 2014/15:JuU14 s. 29), inneburit positiva förändringar för yttrandefriheten och den demokratiska debatten. Utvecklingen har emellertid också medfört att hot och andra former av kränkningar av den personliga integriteten tagit nya former. Utskottet delar därför regeringens uppfattning att det straffrättsliga skyddet för den personliga integriteten behöver stärkas och moderniseras för att anpassas till teknik- och samhällsutvecklingen, och utskottet är positivt till de nu aktuella lagförslagen.

Utskottet anser att den föreslagna bestämmelsen om olaga integritetsintrång har fått en lämplig avgränsning. För att en kriminalisering av spridning av uppgifter ska vara befogad krävs det att den avgränsas till sådana fall där behovet av rättsskydd är särskilt stort. Med utgångspunkten att den enskilde har ett eget intresse av att själv få avgöra vilken privat information han eller hon vill dela med sig av kan det visserligen, som regeringen anför, argumenteras för att det för straffbarhet bör vara tillräckligt att uppgiften lämnas till en tredje person. Spridning av känsliga uppgifter till t.ex. en närstående eller en arbetsgivare kan i vissa fall framstå som mycket kränkande även om det sker till en liten krets.

Utskottet anser emellertid, i likhet med regeringen, att behovet av lagstiftning framför allt tar sikte på integritetskänsliga uppgifter som sprids i större kretsar. Att straffbelägga gärningar genom vilka uppgifter sprids till endast någon eller några enstaka personer framstår därför som mindre angeläget. Utskottet delar därmed regeringens bedömning att det saknas tillräckliga skäl att kriminalisera uppgiftslämning som sker inom det som kan anses utgöra en liten krets. Utskottet anser att konstitutionsutskottet bör tillstyrka propositionen i nu aktuell del och avstyrka motion 2017/18:356 (SD) yrkande 2.

Utskottet gör inte heller någon annan bedömning än regeringen när det gäller de föreslagna ändringarna i straffbestämmelserna om olaga förföljelse, olaga hot, ofredande, grovt förtal och förolämpning samt vad som bör gälla för åtalsprövning av olaga integritetsintrång. Detsamma gäller de föreslagna ändringarna i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor och brottskadelagen (2014:322). Utskottet anser därmed att konstitutionsutskottet bör tillstyrka propositionen i nämnda delar.

Slutligen konstaterar utskottet att regeringen bl.a. anser att det ovan redovisade tillkännagivandet om att regeringen ska genomföra en översyn av det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet i enlighet med vad som anges i kommittédirektiv 2014:74 (bet. 2014/15:JuU14 förslagspunkt 14, rskr. 2014/15:138) är slutbehandlad. Utskottet har inget att invända mot denna bedömning.

Stockholm den 24 oktober 2017

På justitieutskottets vägnar

Tomas Tobé

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Tobé (M), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Krister Hammarbergh (M), Anti Avsan (M), Susanne Eberstein (S), Johan Hedin (C), Anders Hansson (M), Petter Löberg (S), Adam Marttinen (SD), Roger Haddad (L), Linda Snecker (V), Andreas Carlson (KD), Patrick Reslow (-), Sultan Kayhan (S), Mats Pertoft (MP) och Gustaf Lantz (S).

Avvikande mening

Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten (SD, -)

Adam Marttinen (SD) och Patrick Reslow (-) anför:

Vi delar regeringens bedömning att skyddet för den personliga integriteten måste stärkas. Den lagstiftning som finns i dag för att skydda människors privata sfär är långt ifrån tillfredsställande. Samtidigt är yttrandefriheten helt central och vi anser att försiktighetsprincipen ska råda när lagstiftning som i praktiken inskränker yttrandefriheten stiftas. Yttrandefriheten har dock gränser, och har så alltid haft.

Det föreslagna nya brottet olaga integritetsintrång och de föreslagna ändringarna om olaga hot, ofredande och förolämpning är enligt vår mening välkomna förändringar och ett steg i rätt riktning för att skydda människor mot intrång i den personliga integriteten.

För att den föreslagna straffbestämmelsen om olaga integritetsintrång ska bli tillämplig krävs att integritetskänsliga bilder eller uppgifter sprids. Med begreppet spridning avses enligt propositionen att uppgifterna görs tillgängliga för fler än ett fåtal personer. Även en mer begränsad spridning kan dock orsaka stor skada för den enskilde. Vi anser därför att, om det enda syftet är att kränka någon, så borde således spridningsrekvisitet omformuleras så att redan en mer begränsad spridning kan vara straffbart.

Detta innebär att vi anser att konstitutionsutskottet bör tillstyrka motion 2017/18:356 (SD) yrkande 2.